

ОСОБЛИВОСТІ МІЖСЕКТОРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ
В СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНИХ КЛАСТЕРАХFEATURES OF INTERSECTORAL INTERACTION IN SOCIALLY
ORIENTED CLUSTERS

У статті досліджено особливості міжсекторної взаємодії (МСВ) у соціально орієнтованих кластерах в умовах сучасних викликів публічного управління в Україні. Розглянуто кластерний підхід як перспективну форму партнерства, яка об'єднує зусилля влади, бізнесу та громадських організацій для вирішення суспільних проблем. Визначено ключові відмінності між традиційною міжсекторною взаємодією в територіальних громадах та МСВ у кластерних утвореннях. Зокрема, встановлено, що кластерна взаємодія має більш системний і стратегічний характер, орієнтована на довготривале партнерство і забезпечує ефективніше вирішення соціальних завдань завдяки концентрації ресурсів та тіткій координації учасників. Виявлено, що до специфічних рис соціально орієнтованих кластерів належать багатосторонній склад учасників, чітка соціальна спрямованість, а також складність у вимірюванні результатів. Проаналізовано чинники, що впливають на ефективність МСВ у соціальних кластерах, серед яких – наявність спільних цілей, взаємна довіра, ефективна комунікація та належне ресурсне забезпечення. Також визначено основні бар'єри ефективної взаємодії: бюрократичні перепони, відмінності в цілях учасників і нестача управлінських компетенцій.

Визначено, що в соціально орієнтованих кластерах, для широкого розповсюдження соціальних кластерів в Україні, важливо врахувати такі умови успіху, як підтримка з боку місцевої влади, включення кластерних підходів до стратегії розвитку територіальних громад, розвиток соціальної відповідальності бізнесу та інституціональної спроможності організації громадянського суспільства і наявність лідерів співпраці. Запропоновано рекомендації щодо покращення умов розвитку МСВ в соціальних кластерах в Україні, включаючи формування спільного бачення та цілей учасників кластера, спрощення регуляторних процедур та посилення управлінських навичок учасників МСВ.

Ключові слова: соціальний кластер, соціально орієнтований кластер, бізнес орієнтований кластер, державно-при-

ватне партнерство, кластеризація, міжсекторна взаємодія.

The article examines the features of intersectoral interaction (ISI) in socially oriented clusters in the context of modern challenges of public administration in Ukraine. The cluster approach is considered as a promising form of partnership that combines the efforts of government, business and public organizations to solve social problems. The key differences between traditional intersectoral interaction in territorial communities and ISI in cluster formations are identified. In particular, it is established that cluster interaction is more systemic and strategic in nature, focused on long-term partnership and provides more effective solutions to social problems due to the concentration of resources and clear coordination of participants. It is revealed that the specific features of socially oriented clusters include a multilateral composition of participants, a clear social orientation, as well as the complexity of measuring results. The factors that influence the effectiveness of ISI in social clusters are analyzed, including the presence of common goals, mutual trust, effective communication and adequate resource provision. The main barriers to effective interaction are also identified: bureaucratic obstacles, differences in the goals of participants and lack of management competencies.

It is determined that in socially oriented clusters, for the widespread distribution of social clusters in Ukraine, it is important to take into account such conditions for success as support from local authorities, inclusion of cluster approaches in the development strategies of territorial communities, development of social responsibility of business and institutional capacity of civil society organizations and the presence of cooperation leaders.

Recommendations are proposed to improve the conditions for the development of social enterprises in social clusters in Ukraine, including the formation of a common vision and goals of cluster participants, simplification of regulatory procedures and strengthening of management skills of social enterprises participants.

Key words: social cluster, socially oriented cluster, business oriented

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.42.29>

Кулініч О.В.,

к. наук з держ. упр.,
старший викладач кафедри права,
національної безпеки та європейської
інтеграції

Навчально-науковий інститут
«Інститут державного управління»
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
ORCID ID: 0000-0002-0870-3136

Оробей В.В.,

доктор філософії у галузі публічного
управління та адміністрування,
перший заступник голови
Правління Акціонерного товариства
«Трест-Житлобуд-1»
ORCID ID: 0009-0001-9152-0188

Постановка проблеми. Сучасні виклики публічної політики відзначаються складністю та взаємопов'язаністю. Це вимагає консолідації зусиль різних секторів суспільства – державного, приватного та громадського – для їх ефективного вирішення. Міжсекторна взаємодія (надалі - МСВ) стає ключовим чинником успішної реалізації соціальних ініціатив та інновацій, адже жоден сектор не спроможний самостійно забезпечити сталий соціальний розвиток.

Однією із перспективних форм застосування МСВ є розвиток соціальних класте-

рів – мереж взаємопов'язаних установ та організацій, що спільно працюють над розв'язання суспільних проблем. Така співпраця сприяє не лише вирішенню конкретних соціальних проблем певної територіальної громади або регіону, а й досягненню ширших суспільних цілей, таких як сталий розвиток, соціальна інтеграція та економічне зростання.

В українському контексті ця тема набуває особливої значущості. Трансформаційні процеси в Україні, децентралізація влади та прагнення до євроінтеграції стимулюють пошук

інноваційних моделей управління соціально-економічним розвитком громад і регіонів. Кластерний підхід, заснований на партнерстві між органами влади, підприємствами та організаціями громадянського суспільства, розглядається як перспективний інструмент посилення спроможності територіальних громад вирішувати проблеми соціальної сфери. Актуальність удосконалення МСВ при формуванні соціальних кластерів зростає і в умовах післявоєнного відновлення України, де об'єднання ресурсів різних секторів є необхідним для відбудови інфраструктури, покращення якості життя та забезпечення соціальної згуртованості населення.

Таким чином, дослідження особливостей МСВ в діяльності кластерів в Україні є актуальним, оскільки воно пропонує нові підходи до розв'язання нагальних проблем діяльності кластерів, у тому числі – соціально орієнтованих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження міжсекторної взаємодії є міждисциплінарним, що включає праці у сферах публічного управління, соціології, економіки, менеджменту та інших.

Так, теоретичні засади МСВ розроблялися у роботах П. Друкера, який обґрунтував необхідність партнерства між державою, бізнесом та некомерційними організаціями для вирішення соціальних проблем [10]. Важливий внесок у розуміння міжсекторної взаємодії зробили дослідження Р. Патнема, який довів роль соціального капіталу та довіри у ефективній співпраці [12]. В. Кікерт розглядав міжсекторну взаємодію як горизонтальну форму управління, що ґрунтується на переговорах, координації та співпраці між автономними акторами [11].

В сучасній науковій літературі питання міжсекторної взаємодії та її вплив на розвиток кластерів досліджується з різних аспектів. Зокрема, аналізуються різні моделі міжсекторної взаємодії, вивчаються кейси успішної міжсекторної взаємодії в Україні та світі, визначаються фактори, що сприяють або перешкоджають ефективній міжсекторній взаємодії. В контексті нашого дослідження серед актуальних досліджень вітчизняних науковців варто відзначити роботи Л. Нечипорук щодо визначення ролі міжсекторної взаємодії для соціальної підтримки й допомоги населенню в умовах війни [8], М. Александрової та В. Довгалюк, в якій розглянуто форми розвитку державно-приватного партнерства в соціальній сфері [1], Л. Белової – у межах аналізу ефективності кластерних ініціатив як механізму взаємодії влади, бізнесу, науки та громадськості [2].

Проте питання міжсекторної взаємодії у контексті розвитку саме соціальних класте-

рів залишається недостатньо дослідженим та потребує подальшого наукового аналізу.

Метою даної статті є дослідження особливостей міжсекторної взаємодії в соціальних кластерах, визначення ключових відмінностей між такою взаємодією та традиційними формами міжсекторної співпраці в територіальних громадах, а також аналіз чинників, які впливають на ефективність реалізації кластерного підходу в соціальній сфері України.

Виклад основного матеріалу. Міжсекторну взаємодію можна визначити як сукупність взаємообумовлених і нормативно упорядкованих соціальних дій інститутів різних секторів суспільства в ході реалізації їхніх інтересів [5].

За наявності трьох секторів суспільства мають місце чотири основних типи МСВ: «влада» - «бізнес», «бізнес» - «громадський сектор», «влада» - «громадський сектор», а також варіант за участі усіх трьох секторів. МСВ кожного типу має безліч варіантів втілення. Специфічною формою реалізації міжсекторної співпраці є кластерні утворення.

МСВ в кластерах, хоч і має спільні риси зі звичайною практикою взаємодії між секторами в територіальних громадах, все ж відрізняється за кількома ключовими аспектами. Спираючись на аналіз вітчизняного та закордонного досвіду міжсекторної взаємодії, обґрунтуємо ці відмінності.

1. *Характер взаємодії.* Взаємодія суб'єктів суспільно-політичних процесів в територіальних громадах за характером взаємовідносин може мати різну природу: конфронтація, домінування, коменсалізм, координація, кооперація, соціальне партнерство, патерналізм. МСВ в кластерах переважно конструктивна і вигідна кожній зі сторін окремо та населенню території, де функціонує кластер. Найбільш поширені форми міжсекторної взаємодії в цьому випадку – координація, кооперація та партнерство.

2. *Тривалість перебігу взаємодії.* МСВ в громаді часто є ситуативною і може виникати у відповідь на конкретну проблему чи ініціативу (наприклад, облаштування парку, проведення соціального заходу, реагування на кризові ситуації). Вона часто має епізодичний або періодичний характер і триває доти, доки реалізується проєкт чи є необхідність у спільному рішенні. Після завершення активна взаємодія може припинитися або змінювати формат. МСВ в кластерах є системною та довготривалою, завдяки стратегічному характеру цих об'єднань.

3. *Рівень взаємодії.* У громаді взаємодія частіше має локальний характер (мікрорівень),

епізодичну регіональну співпрацю (мезорівень) і обмежену національну взаємодію (макрорівень). У кластері взаємодія відбувається на всіх рівнях, при цьому мезо- та макрорівень мають значно більший вплив, оскільки кластери є частиною стратегічних мереж і державної політики.

4. *Цілеспрямованість та фокус.* МСВ в громаді має більш широкий характер і спрямована на загальний соціально-економічний та культурний розвиток громади. Вона може охоплювати різні сфери, такі як освіта, молодіжна політика, охорона здоров'я, культура, ЖКГ, екологія тощо. МСВ в кластерах сфокусована на розвитку конкретної сфери або вирішенні певної соціальної проблеми. Наприклад, в освітньому кластері зусилля учасників будуть спрямовані на підвищення якості освіти, а в кластері соціальних послуг – на забезпечення доступності та якості соціальних послуг для населення.

5. *Очікувані результати та масштабування.* У громадах співпраця часто обмежується конкретним проектом або короткостроковою ініціативою, що не завжди дає можливість масштабувати рішення на ширшу цільову аудиторію чи сусідні громади. Міжсекторна взаємодія в кластерах будується на "ефекті масштабу": чим більше зацікавлених акторів залучено, тим ширше охоплення соціальних проблем, вищий рівень інвестицій та ширші можливості для обміну знаннями.

6. *Склад учасників.* Учасники кластера об'єднані спільними інтересами в рамках конкретної сфери. Кластер може складатися переважно або навіть виключно з представників одного сектору, наприклад, бізнесу. Такі кластери зазвичай формуються навколо спільних економічних інтересів, виробничих ланцюгів або галузевих спеціалізацій. Як приклад, можна назвати Кремнієву долину та автомобільний кластер у Детройті (США), винний кластер у Бордо (Франція), фармацевтичний кластер у Базелі (Швейцарія). Але навіть якщо кластер початково складається лише з представників бізнесу, він зазвичай еволюціонує та починає взаємодіяти з:

- науковими установами для досліджень та інновацій;
- органами публічної влади для отримання підтримки та регулювання;
- організаціями громадянського суспільства (ОГС) для соціального та екологічного розвитку).

Так, наприклад, в кластері туризму учасниками будуть готелі, ресторани, туристичні агенції, транспортні компанії, заклади освіти, які готують фахівців для сфери гостинно-

сті, органи влади, що відповідають за розвиток туризму, та громадські організації, які популяризують місцеву культурну спадщину. Коло учасників МСВ в територіальній громаді ширше і може включати всіх зацікавлених сторін громади, незалежно від їх сфери діяльності. Це можуть бути мешканці, бізнес, ОГС, органи місцевого самоврядування, комунальні заклади.

7. *Структура та координація.* У кластерах учасники формально або напівформально визначають сфери відповідальності, механізми взаємодії та координації, що забезпечує вищий рівень прозорості й підзвітності. У кластерах зазвичай існує адміністративний та комунікаційний центр, операційні робочі групи та ін. У звичайній МСВ в громадах такої формальної координуючої структури часто немає, а співпраця відбувається на основі двосторонніх домовленостей (рідше - тристоронніх) наприклад, муніципалітет – ОГС, або муніципалітет – бізнес, ОГС - бізнес. Звичайні партнерства у громадах можуть мати більш розмиті ролі й обов'язки, що знижує ефективність їх взаємодії.

8. *Механізми взаємодії.* В територіальних громадах застосовуються широкий спектр механізмів взаємодії, а саме:

- конкурсні (муніципальні гранти, соціальне замовлення);
- організаційно-структурні (консультативно-дорадчі органи, проєктні офіси та ін.);
- соціально-технологічні (волонтеріат, спільні заходи тощо);
- процедурні (громадські слухання, публічні консультації, угоди про співпрацю тощо);
- солідарні (пільги по сплаті місцевих податків і зборів, повне або часткове звільнення від сплати за користування муніципальним майном тощо);
- електронного врядування (електронні петиції, портал «Відкритий бюджет громади» та ін.);
- комплексні механізми взаємодії, що несуть у собі риси декількох типів з названих вище механізмів (ярмарки соціальних ініціатив, фонди громад тощо) [6]. В кластерах можуть використовуватись усі види механізмів взаємодії. Хоча, їх конкретний перелік буде відрізнятися від загальної ситуації – конкурси проєктів, партнерські угоди, агенції місцевого розвитку та ін.

9. *Ресурсне забезпечення взаємодії.* Джерела ресурсів для забезпечення взаємодії в громаді - доволі різноманітні і включають бюджетні кошти, кошти і майно соціально відповідального місцевого бізнесу, гранти, благодійні внески, волонтерську працю, наявне

майно громади, інтелектуальні ресурси місцевих активістів та волонтерів. У звичайній МСВ бюджет громади може стати єдиним (або основним) ресурсом, тому масштаб діяльності нерідко обмежується власними можливостями території. Кластери мають більш диверсифіковані та стабільніші джерела ресурсного забезпечення, оскільки залучають довготривалі економічні моделі та інфраструктурну підтримку. Окрім коштів місцевого бюджету та грантів кластери можуть використовувати внутрішні та зовнішні інвестиції, кошти державних програм підтримки кластерів, спільне використання обладнання та технологій.

Узагальнені особливості міжсекторної взаємодії в територіальних громадах та в кластерних утвореннях наведено в таблиці 1.

Таким чином, особливість МСВ в кластерах полягає в більш вузькій спеціалізації, більш чітко визначених цілях взаємодії, більш формалізованій і комплексній структурі співпраці, інноваційному підході, а також ширшому залученні бізнесу й експертного середовища, що дає кластерам перевагу в координації зусиль, масштабуванні успішних практик й ефективному розподілі ресурсів.

У сучасних наукових дослідженнях виділяють різні типи кластерів – індустріальні (промислові), інноваційні (технологічні), сервісні [4]. Узагальнено усі ці типи можна назвати – «економічними» або «бізнес орієнтованими», оскільки вони мають спільну економічну мету: підвищення конкурентоспроможності, стимулювання інновацій та розвиток бізнес-сере-

довища. Ще один тип кластерів можна назвати «соціальним» або «соціально орієтованим». На думку дослідників К. Танімото і М. Дої, соціальний кластер за аналогією з промисловим є «організаційним об'єднанням, яке через співпрацю та конкуренцію різноманітних учасників на певній території (соціальних підприємств, недержавних організацій, фінансових установ, університетів тощо) генерує нові рішення для різноманітних соціальних проблем і створює нову соціальну цінність [7].

У європейських країнах концепція соціальних кластерів розвивається у контексті соціальної економіки та соціальних інновацій з початку 2010-х років [9]. Наприклад, у Польщі наприкінці 2010 року з'явилися перші соціальні кластери, формуванню яких сприяли інноваційні проекти ЄС. МСВ у соціальних кластерах хоч і співпадає з МСВ в бізнес орієтованих кластерах, за багатьма ознаками, проте має деякі особливості, а саме:

Цілеспрямованість та фокус. Міжсекторна взаємодія в соціально орієтованих кластерах має чітку соціальну мету, спрямовану на вирішення конкретних суспільних проблем громади (екологічних, освітніх, соціальних тощо). Це дозволяє сфокусувати зусилля всіх партнерів на досягненні сталого соціального ефекту, на відміну від бізнес-кластерів, орієтованих передусім на економічні цілі та прибуток.

Склад учасників. Дослідження європейського досвіду підкреслюють, що майже всі соціальні кластери діють на засадах багатовістороннього партнерства: до їх складу вхо-

Таблиця 1

Особливості міжсекторної взаємодії в територіальних громадах та в кластерних утвореннях

№	Ознаки	МСВ в громаді	МСВ в кластері
1	Характер взаємодії	Різний: від конфронтації до патерналізму	Переважно конструктивна: координація, кооперація, партнерство
2	Тривалість перебігу	Ситуативна	Довготривала, системна
3	Рівень взаємодії	Локальний, епізодично регіональний (мезорівень)	Всі рівні, значний вплив мезо- та макрорівня
4	Цілеспрямованість та фокус	Соціально-економічний та культурний розвиток	Сфокусована на конкретній сфері / проблемі
5	Очікувані результати та масштабування	Результати конкретного проекту, які важко масштабувати	Кращі можливості до масштабування результатів
6	Склад учасників	Широке коло учасників з різних сфер	Учасники об'єднані спільними інтересами в рамках конкретної сфери
7	Структура та координація	Відсутня формальна координаційна структура, двосторонні (рідше тресторонні) домовленості	Визначені сфери відповідальності, механізми взаємодії та координації. Зазвичай існує адміністративний і комунікаційний центр
8	Механізми взаємодії	Весь спектр механізмів	Усі види механізмів
9	Ресурсне забезпечення	Різноманітні джерела, переважання коштів місцевого бюджету	Більш диверсифіковані та стабільніші джерела, у т.ч. - інвестиції, програми підтримки кластерів

дять щонайменше 2-3 різні типи учасників, а половина кластерів об'єднує від 3 до 6 типів організацій, включаючи органи публічної влади, традиційний бізнес, структури соціального підприємництва, освітні установи і неурядові організації [13]. Соціальні кластери майже завжди передбачають безпосередню участь громади, волонтерських груп і отримувачів соціальних послуг, які можуть впливати на формування стратегії, механізмів реалізації та контролю результатів. У бізнес орієнтованих кластерах домінують бізнес-структури, науково-дослідні інституції та органи влади, що підтримують розвиток конкретної галузі. Громадянське суспільство часто виконує роль спостерігача або (рідше) залученого партнера, але не є центральним учасником процесу МСВ.

Очікувані результати. В соціальних кластерах складніше виміряти результати взаємодії, оскільки вони часто мають якісний характер (покращення якості життя, соціальна згуртованість тощо). В бізнес-орієнтованих кластерах результати вимірюються за допомогою чітких кількісних показників (зростання обсягів виробництва, експорту, прибутку, створення робочих місць).

Ресурсне забезпечення. Соціально орієнтовані кластери характеризуються багатоканальним ресурсним забезпеченням, до якого залучаються бюджетні кошти, гранти, краудфандинг, благодійні внески, а також кошти місцевого бізнесу. Економічні кластери більше орієнтовані на інвестиції з боку бізнесу, залучення венчурного капіталу, кредити тощо, а соціальний компонент не є основною метою фінансування.

Узагальнені особливості МСВ в бізнес орієнтованих та в соціально орієнтованих кластерах наведено в таблиці 2.

Наприклад, в освітньому кластері (соціальний кластер) МСВ може бути спрямована на підвищення якості освіти, розвиток інклюзивного середовища, профорієнтацію молоді. Учасниками партнерства будуть заклади середньої та вищої освіти, студентське самоврядування, бізнес, що забезпечує стажування та працевлаштування, структурні підрозділи виконавчих органів ОМС з питань освіти та молоді. Мотивацією для бізнесу буде соціальна відповідальність та підготовка кваліфікованих кадрів. Результати партнерства будуть вимірюватися рівнем знань учнів, їх успішністю в навчанні та працевлаштуванні.

В кластері інформаційних технологій (бізнес орієнтований кластер) міжсекторне партнерство буде спрямоване на розробку нових програмних продуктів, залучення інвестицій, вихід на нові ринки. Учасниками партнерства будуть ІТ-компанії, університети, інвестиційні фонди, органи державної влади. Мотивацією для учасників буде економічна вигода та підвищення конкурентоспроможності. Результати партнерства будуть вимірюватися кількістю розроблених продуктів, обсягом інвестицій, прибутком компаній.

Треба зазначити, що МСВ в соціальних кластерах має більш широкі цілі та складнішу структуру взаєвідносин, ніж в бізнес орієнтованих кластерах. Вона вимагає високого рівня довіри, взаєморозуміння та координації між учасниками.

Таким чином, ключова відмінність міжсекторного партнерства в соціальних кластерах

Таблиця 2

Відмінності реалізації міжсекторної взаємодії в бізнес орієнтованих та в соціально орієнтованих кластерах

№	Ознаки	МСВ в бізнес орієнтованих кластерах	МСВ в соціально орієнтованих кластерах
1	Цілеспрямованість та фокус	Вирішення соціальних проблем, підвищення якості життя населення та впровадження соціальних інновацій	Збільшення конкурентоспроможності, ефективності виробництва та економічне зростання
2	Очікувані результати	Складніше виміряти результати взаємодії	Результати вимірюються за допомогою чітких кількісних показників
3	Склад учасників	Органи публічної влади, традиційний бізнес, структури соціального підприємництва, освітні установи і неурядові організації	Бізнес-структури, науково-дослідні інституції та органи влади, що підтримують розвиток конкретної галузі. Громадянське суспільство не є центральним учасником процесу
4	Ресурсне забезпечення	Бюджетні кошти, гранти, краудфандинг, благодійні внески, а також публічно-приватне партнерство зі значною соціальною складовою	Інвестиції з боку бізнесу, залучення венчурного капіталу, кредити тощо

полягає в пріоритеті соціальної мети, широкому залученні громадянського суспільства та фокусі на суспільному впливі, тоді як економічні кластери переважно зорієнтовані на бізнес-результати та підвищення конкурентоспроможності.

Державний сектор орієнтований на публічні інтереси та дотримання законодавства, приватний сектор – на прибуток та ефективність, громадський сектор – на соціальну місію та потреби цільових груп. Ці відмінності можуть створювати непорозуміння та ускладнювати досягнення консенсусу. А історичні стереотипи, негативний досвід співпраці та конкуренція за ресурси можуть підірвати довіру й ускладнювати налагодження партнерських відносин. Складні бюрократичні процедури, надмірна звітність та контроль з боку органів влади можуть ускладнювати діяльність соціальних кластерів та знижувати їхню гнучкість. Зміна пріоритетів публічної політики може створювати невизначеність та ускладнювати довгострокове планування та співпрацю у соціальних кластерах. Крім того, управління МСВ вимагає спеціальних знань та навичок у сфері мережевого управління, партнерства, комунікацій та вирішення конфліктів. Брак таких компетенцій, особливо серед представників органів публічної влади може знижувати ефективність МСВ.

Відповідно, для забезпечення успішної міжсекторної взаємодії в межах соціальних кластерів необхідно мінімізувати ці перешкоди шляхом:

- формування спільного бачення та цілей учасників кластера, створення сприятливого середовища для формування довіри та соціального капіталу;
- чіткого визначення ролей, функцій та відповідальності кожного учасника кластера, розробки механізмів вирішення конфліктів;
- налагодження ефективної комунікації, забезпечення регулярного обміну інформацією про потреби, проблеми та досягнення;
- спрощення бюрократичних процедур та зменшення зарегульованості;
- забезпечення послідовності публічної соціальної політики;
- підвищення управлінських компетенцій фахівців соціальної сфери щодо міжсекторної взаємодії та кластерного управління.

Виконання цих передумов сприятиме тому, що міжсекторна взаємодія матиме не спорадичний, а системний характер, створюючи основу для сталої роботи соціальних кластерів.

Висновки та напрямки подальших досліджень. Міжсекторна взаємодія є ключовим фактором ефективного розвитку соціаль-

них кластерів. Соціальні кластери, як форма мережевої організації соціальної сфери, мають значний потенціал для вирішення складних соціальних проблем та покращення якості життя населення. Проте, реалізація цього потенціалу залежить від налагодження ефективної МСВ між різними акторами – представниками державного, приватного та громадського секторів.

Міжсекторна взаємодія в соціальних кластерах має специфічні відмінності порівняно з традиційними формами партнерства в територіальних громадах, а саме: вона є більш системною, стратегічно орієнтованою, має більш вузьку спеціалізацію та чітку структуру координації й управління. Ключовими факторами ефективності МСВ у соціальних кластерах є наявність спільного бачення та узгоджених цілей, високий рівень довіри, чітка координація та комунікація, а також належне нормативне і ресурсне забезпечення. Для успішного розвитку соціальних кластерів в Україні важливо забезпечити системну підтримку з боку органів влади, створити сприятливі умови для формування партнерств між секторами, підвищувати управлінські компетенції фахівців та зміцнювати довіру між учасниками.

Спираючись на особливості МСВ в соціально орієнтованих кластерах, для широкого розповсюдження соціальних кластерів в Україні, важливо також врахувати такі умови успіху, як підтримка з боку місцевої влади, включення кластерних підходів до стратегій розвитку територіальних громад, розвиток соціальної відповідальності бізнесу та інституціональної спроможності організацій громадянського суспільства і наявність лідерів співпраці.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вивчення практичного досвіду функціонування соціальних кластерів в Україні та за кордоном, розробку практичних інструментів для оцінки ефективності міжсекторної взаємодії, визначення ролі соціальних інновацій у розвитку соціальних кластерів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александрова М., Довгалюк, В. Державно-приватне партнерство в соціальній сфері. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1480>.
2. Белова Л. Кластеризація освітнього простору Слобожанщини шляхом створення і функціонування Харківського університетського консорціуму *Актуальні проблеми державного управління*. 2020. №1(57). С. 271-275.
3. Report: Clusters of Social and Ecological Innovation in the European Union, perspectives

and experience. – European Commission, GECES, 2021. URL: <https://www.socialeconomynews.eu/en/report-clusters-of-social-and-ecological-innovation-in-the-european-union-perspectives-and-experience/#:~:text=Social%20economy%20%E2%80%9Cclusterisation%E2%80%9D%20is%20a,mostly%20on%20an%20informal%20basis>

4. Карапетян Є. Модернізація типології промислових кластерів / О.В. Соціально-економічні проблеми і держава. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2011. № 2(5). URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11keetpk.pdf>

5. Кулініч О. Сутність міжсекторної взаємодії органів влади з недержавними організаціями. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008 № 4 (34). С. 96-104.

6. Кулініч, О. В. (2008). Сутність механізмів взаємодії органів державного управління та громадських організацій. *Менеджер*. № 3. С. 39–46.

7. Tanimoto K., Doi M., Social innovation cluster in action: a case study of the San Francisco Bay Area. *Hitotsubashi Journal of Commerce and Management*. 2007, vol. 41, pp. 1-17. URL:<https://doi.org/10.15057/14619>.

8. Нечипорук Л. Міжсекторна взаємодія у наданні соціальних послуг в умовах війни. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2022. № 4. С. 65-73. URL: <http://tipus.khpi.edu.ua/article/view/276891> <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2022.4.06>

9. Bembenek B., Kowalska K. *Social clusters – open space for social innovations development. Humanities and Social Sciences*. № 22(4), 2015, pp. 27–44. URL: <https://doi.prz.edu.pl/pl/pdf/einh/199>

10. Drucker, P. The new realities: In government and politics, in economics and business, in society and world view. Harper & Row. 1989. 280 p. URL: https://ia801408.us.archive.org/26/items/in.ernet.dli.2015.214528/2015.214528.The-New_text.pdf.

11. Kickert W., Klijn, E., Koppenjan, J. Managing complex networks: Strategies for public sector organizations. *Public & Nonprofit Management* 1997. 206 p. – URL: <https://sk.sagepub.com/book/edvol/managing-complex-networks/toc>.

12. Putnam, R. Making democracy work: Civic traditions in modern Italy. Princeton University Press. 1993. 280 p.